

P R E Z E N T Ă R I B I B L I O G R A F I C E

Luminița Cornea *„Pe Cărarea Raiului” – Convorbiri duhovnicești cu Înaltpreasfințitul Ioan al Munților*, Ediția a doua, revăzută și adăugită. , Editura „Sophia”, București, 2014, 360 pp.

Cartea aceasta, în ediția a doua revăzută și adăugită, care cu adevărat zidește, a venit acum, când se împlinesc douăzeci de ani de existență a Episcopiei Ortodoxe Române a Covasnei și Harghitei, ca un dar duhovnicesc de Crăciun, din partea protagoniștilor ei, adică a Înaltpreasfințitului Părinte Ioan Selejan – Arhiepiscopul Covasnei și Harghitei și a doamnei Profesoară de limbă, grai și cuget românesc Luminița Cornea – care a purtat un viu, folositor și binecuvântat dialog duhovnicesc cu Arhiepiscopul demn și destoinic ori pilduitor Ioan al Munților – care s-a născut la 16 noiembrie anul 1951, în localitatea Pietrani, județul Bihor, fiind primul Episcop al Episcopiei Covasnei și Harghitei, înființată în anul 1994... Studiile sale sunt următoarele: Liceul „Constantin Brâncuși” din Oradea, promoția 1971; Facultatea de Instalații și Automatizări din București, promoția anului 1976; Seminarul Teologic din Craiova, promoția 1986; Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu, promoția anului 1990; Institutul Biblic din Ierusalim, perioada anilor 1991-1994; Cursurile

de doctorat le-a urmat la Institutul Biblic din Ierusalim, domeniul Biblice, Egiptologie și Orientalistică. Iar din activitatea sa bogată și deosebită spicuim următoarele: În anul 1980 și-a început viața monahală la Mănăstirea Lainici, județul Gorj; A fost hirotonit Diacon la aceeași mănăstire în 6 august anul 1990; A fost hirotonit Preot la Mănăstirea Tismana - Gorj în ziua de 15 august anul 1990; Între anii 1990-1994 a fost Starețul Mănăstirii Lainici - Gorj; În anul 1994 a fost Arhimandrit și Superior al Așezămintelor Românești de la Ierusalim; În 9 iulie anul 1994 a fost ales Episcop al Covasnei și Harghitei; A fost hirotonit Episcop la Mănăstirea “Sf. Proor. Ilie Tesviteanul” din orașul Toplița, județul Harghita în 20 iulie anul 1994; În 25 septembrie 1994 a fost instalat Episcop al Covasnei și Harghitei, la Miercurea Ciuc. În ziua de 12 septembrie anul 2007 a fost unul din cei trei candidați la scaunul patriarhal al Bisericii Ortodoxe Române. Pe 23 februarie anul 2008 sinodul mitropolitan ortodox de la Iași l-a desemnat drept candidat pentru funcția de Mitropolit al Moldovei și Bucovinei.

În urma ședinței Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din luna iunie anul 2009, Preasfințitului Episcop Ioan al Covasnei și Harghitei i-a fost acordat titlul de Arhiepiscop onorific, ca un gest de răsplată, prețuire și profundă recunoștință pentru întreaga sa

activitate, plină de trudă, jertfă și sacrificiu, în cei șaisprezece ani de Arhipăstor duhovnicesc al ținutului românesc din centrul țării, al Covasnei și Harghitei. Aceasta s-a petrecut după mari și multe lupte. După decembrie anul 1989, pe fondul frământărilor existente în viața credincioșilor din județele Covasna și Harghita, a fost reluată propunerea de înființare a unei Episcopii pentru credincioșii români ortodocși din județele Harghita și Covasna. Asociațiile locale, Liga cultural-creștină „Andrei Șaguna“ din Sfântu Gheorghe și Fundația cultural-creștină „Miron Cristea“ din Miercurea Ciuc, întreprind numeroase demersuri pentru sprijinirea Bisericii Ortodoxe de aici, printre care amintim: audiența la vrednicii de pomenire și de pie memorie sau amintire Patriarhul Teoctist Arăpașu și la Mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului (1991, 1992).

În cadrul Zilelor „Nicolae Colan“ de la Sfântu Gheorghe, din 4-5 decembrie anul 1993, în prezența Mitropolitului Antonie Plămădeală, se discută problema înființării unei Episcopii cu sediul la Sfântu Gheorghe (Arcus) sau Covasna. În ședința Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului din 9 ianuarie anul 1994 a fost propusă pe ordinea de zi, de către Mitropolitul Antonie, după discuția preliminară cu Patriarhul Teoctist și membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, înființarea unei Episcopii pentru zona Harghita-Covasna. La data de 11 ianuarie anul 1994, Adunarea Națională Bisericească a hotărât înființarea acestei noi eparhii. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a aprobat, în ședința din zilele de 22-23 martie anul 1994, la

propunerea Adunărilor Eparhiale ale Arhiepiscopiei Sibiului și Episcopiei Albei Iulia, organizarea și delimitarea teritorială a Episcopiei Covasnei și Harghitei, cu reședința în Miercurea Ciuc.

În prezența vrednicului și distinsului Mitropolit Antonie Plămădeală al Ardealului, în 31 mai anul 1994, la Catedrala Ortodoxă din Miercurea Ciuc s-a constituit Adunarea Eparhială a Episcopiei Ortodoxe a Covasnei și Harghitei, iar în 12 iulie anul 1994, Colegiul Electoral Bisericesc a procedat la alegerea întâistătătorului nou-înființatei Episcopii a Covasnei și Harghitei, cu sediul la Miercurea Ciuc, sufragana a Mitropoliei Ardealului, în persoana Arhimandritului Ioan Selejan - Superiorul Așezămintelor românești de la Ierusalim și Iordan. La praznicul Sfântului Prooroc Ilie Tesviteanul, în 20 iulie anul 1994, la Mănăstirea „Sfântul Ilie“ din orașul Toplița, județul Harghita, s-a săvârșit hirotonia Preacuviosului Părinte Arhimandrit Ioan Selejan ca Episcop al Covasnei și Harghitei, fiind întronizat la 25 septembrie același an, la Miercurea Ciuc. Și unde în cei 20 ani de arhipăstorire, Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Ioan Selejan a înmulțit, dezvoltat și crescut numărul parohiilor de la 99 la 137 de unități, a hirotonit 83 de preoți, s-au construit 26 de biserici, șase mănăstiri și schituri, patru capele militare, 23 de case parohiale, au fost reparate 90 de biserici și 60 de case parohiale, au fost restaurate și repictate 40 de biserici. Iar Duminică, 23 august anul 2009, s-a mai scris o dată de aur în hronicul Ortodoxiei de pe aceste bătrâne și vitregite meleaguri: cu prilejul împlinirii a 15 ani de existență

a Episcopiei Covasnei și Harghitei, întâistătorul acesteia, Părintele Episcop Ioan Selejan, a fost înălțat în treapta arhierescă, onorifică de Arhiepiscop, de către Preafericitul Părinte Daniel Ciobotea – Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Atașată fiind Bisericii, Doamna Profesoară Luminița Cornea încearcă în acest volum să-și lămurească anumite întrebări despre locul, rostul și menirea omului pe acest pământ. Căutarea unor răspunsuri la multele și variatele probleme care o preocupă și o frământă au determinat-o să se îndrepte și să se adreseze unui ales părinte duhovnisc, în persoana Arhiepiscopului Ioan. Cu alte cuvinte, cartea de față este rezultatul acestor întrebări și căutări și totodată, o mărturie vie că intelectualul român, omul de cultură, dorește să se apropie din ce în ce mai mult de Dumnezeu și de Împărăția Sa Cea Sfântă și Veșnică. Aș mai adăuga că această lucrare recuperează și recapitulează o mărturisire de credință a cărturarului, având în vedere mediul în care au trăit, au crescut și s-au format generații întregi de intelectuali români înainte de anul 1990. Este și cazul autoarei volumului de față, în care dialogul cu un adevărat părinte duhovnic “lasă în suflet multă pace și lumină. Este lumina care ne călăuzește pe cărarea raiului, dacă i-am pătruns înțelesul. Cu cât vom pricepe mai bine semnificația, lumina va pune stăpânire pe sufletul nostrum, înfrumusețându-l. Glasul ierarhului duhovnic reprezintă lumina care ne acoperă cu harul său. Sămânța aruncată va răsări și va supraviețui, dacă vom avea grijă să nu-I tăiem rădăcina

– credința. Lumina străbate în întuneric. Vâzând-o, ne entuziasmăm, ne înflăcăram, dar este necesar să luăm aminte asupra ei, să-I pătrundem înțelesul, semnificația. Cuvintele Înaltpreasfințitului Părinte Ioan – Arhiepiscop al Episcopiei Ortodoxe Române a Covasnei și Harghitei – sunt cuvinte pline de încercătură duhovnicească, pe înțelesul tuturor, dar cu profunde semnificații. Înaltpreasfinția Sa este întruchiparea ierarhului adevărat, apropiat de popor, aflat mereu între enoriași. Are darul de a zidi pe fiecare om cu un cuvânt bun, conducându-l spre lumina cunoașterii adevărului, deoarece nu este om care să meargă prin întuneric și să nu dorească să-I apară în priviri lumina. Cum? Calea cea mai importantă este dialogul, convorbirea cu duhovnicul. O astfel de convorbire redăm în cartea de față, prin dialogul cu Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Ioan al Covasnei și Harghitei, având în vedere subiecte și teme de larg și real interes, cum ar fi: “*Să deschidem ușa sufletului nostru*”, “*Oamenii cinstitori de Dumnezeu și de aproapele*”, “*Nevoia rugăciunii – adânc săpată în inima omului*”, “*Cuvinte despre cinstirea icoanelor*”, “*Cinstirea Sfintei Cruci*”, “*Despre Sfânta Liturghie*”, “*Cinstirea Maicii Domnului*”, “*Învățăături la diverse periscope evanghelice*”, “*Despre sfinți*”, “*Tâlcuirea înțelesului unor pilde, legende, proverbe*”...

“Am pornit în a scrie rândurile de față de la dialogurile susținute de Î.P.S. Părinte Arhieriscop Ioan cu reporteri ai mass-mediei românești. De fiecare dată, ascultând cuvintele

de învățătură ale Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Ioan, rostite cu diferite prilejuri și ocazii, mi-au rămas în suflet explicații deosebite în legătură cu diverse periscope din Sfintele Evanghelii ori sfaturi sau îndemnuri referitoare la diverse situații de natură duhovnicească și bisericească” – după cum afirmă autoarea, Doamna Profesoară Luminița Cornea, din municipiul Sfântu Gheorghe, județul Covasna – care este profesoară de grai și limbă românească, după cum îi plece Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Ioan să-I numească pe profesorii de limbă și literatură română. Îndelungată și de succes carieră didactică și-a încununat-o cu publicarea tezei de doctorat, cu titlul: “Locuțiuni verbale în romanul istoric sadovenian – o abordare gramaticală, stilistică și poetică”. Preocupată fiind de cercetarea filologică, și cea istorică, de literatura română veche și de texte religioase, Doamna Profesoară Luminița Cornea a editat și a reeditat volume și scrieri ale unor vrednici preoți și ierarhi. Mă gândesc, în mod special, la cartea preotului Ioan Graure “Cinstirea părinților” și la reeditarea volumului “pentru neam și pentru lege” al Episcopului Iustinian Teculescu.

În altă ordine de idei, Părintele Arhiepiscop Ioan al Munților este unul din ierarhii de vârf ai bisericii și ai țării, un model de slujitor valoros, modest, apropiat de popor, care nu și-a lăsat mintea și ambițiile omenești călăuzite și alimentate de aburii succesului efemer și deșert, cuvântul fiindu-i întotdeauna în consonanță cu fapta, adică da ce este da și nu ce este nu. La rândul

ei, Doamna Profesoară Luminița Cornea, doctor în filologie, născută și crescută în climatul de adâncă evlavie al unei familii preotești – tatăl însuși fiind un foarte pasionat și talentat condeier – stăpânește cu ușurință și folosește cu abilitate terminologia religioasă și chiar teologică, înlesnind substanțial elaborarea cărții.

Parcurgând cuprinsul acestei cărți, sau *CONVORBIRILE* dintre cei doi autori, ne apare în ochii minții imaginea de la Stejarul Mamvri și convorbirea pe care patriarhul Avraam a avut-o cu Dumnezeu, ascuns sub chipul celor Trei tineri.

Cartea de față este extrem de atractivă prin ineditul ei, în sensul că fiecare idee scoate la lumină un lucru nou, sau altfel spus față de cum l-au spus alții. O carte de convorbiri emană direct din minte și din inimă, interviuatul exprimând gânduri și simțăminte în premieră. Între primele tematici abordate este cea a *PĂCII*, concret ilustrată de către Mântuitorul prin *FERICIREA* a șaptea: „Fericitiți sunt făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema”(Mt.V, 9).

Înaltpreasfințitul Părinte Ioan afirmă că singura pace durabilă și adevărată este pacea în Iisus Hristos, deoarece între oameni „au fost încheiate atâtea tratate de pace de-a lungul istoriei, dar s-a văzut în timp că nu au fost altceva decât false tratate de pace”(p. 19). Pacea mai poate fi realizată și prin mijloace caritative, adică prin practicarea milei trupești și sufletești, săvârșite cu fapta și cu cuvântul, prin susținerea materială și morală a omului de lângă noi. Această idee este ilustrată prin pilda *SAMARINEANULUI*

MILOSTIV și este atribuită calității de doctor a Sfântul Evanghelist Luca, desigur, omul cel mai în măsură să înțeleagă și să simtă „cât de greu și cât de grav este să fi rănit și părăsit la o margine de drum”(p.22). De la învățătorul de lege, care nu știa cine este aproapele, învățăm că atunci când nu știm ceva, să ne îndreptăm către Mântuitorul, Cel ce are răspuns la toate întrebările. Î.P.S. Sa strămută cu abilitate, din mers, pe „aproapele” de lângă noi, în noi înșine, chiar în inima noastră, după cuvântul Mântuitorului, care, după Înviere, nu li se adresează apostolilor cu cuvintele: „Rămân alături de voi, lângă voi”, ci le-a spus: „rămân cu voi și în voi”.

O altă tematică arzătoare dezbătută în cuprinsul cărții este *RUGĂCIUNEA*, care ar trebui să ne fie tovarăș de călătorie pe întreg parcursul vieții, deoarece rugăciunea este pavăză și zid de apărare împotriva potrivnicilor, a primejdiilor și a necazurilor.

Pornind de la textul: „căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și toate celelalte vi se vor adăuga vouă”, Părintele Arhiepiscop Ioan Carpatinul își dovedește capacitatea de a selecta prioritățile care ar trebui să ne preocupe și pe care ar trebui să le abordăm în viață, dând întâietate valorilor nemuritoare, fără a neglija însă grija față de trup, ci dimpotrivă realizând un paralelism perfect, armonios, echilibrat între grija față de trup și cea față de suflet, cele două componente ale întregului uman, spunând: „un trup nehrănit este un trup bolnav, un suflet fără rugăciune este și el slăbit”(p.37).

Referitor la *POMELNICE*, afirmă că prioritare sunt pomelnicele și

rugăciunile făcute pentru cei ce nu pot merge la biserică. Într-o atare situație ne asemănăm celor patru care l-au dus pe paralizatul din Capernaum cu targa în fața lui Iisus Hristos. În acest caz pomelnicul ține loc de targă, iar Iisus Hristos din Sfânta Împărtășanie este același din Capernaum.

În ceea ce privește prezența *ICOANELOR* în școli, spitale, penitenciare, primării sau în alte instituții publice, Î.P.S. Părinte Ioan afirmă că România este țara lui Dumnezeu, țara icoanelor, în fiecare casă de român regăsindu-se o icoană „pe peretele dinspre răsărit, fiind împodobită cu maramă, cu ștergarul foarte frumos țesut în război, gătită cu fir de busuioc”(p.49).

Despre *SFÂNTA CRUCE* afirmă că este „stindardul creștinilor. Părinții noștri nu au pus nici un alt semn pe turla bisericii decât Sfânta Cruce”, ori se știe că biserica este asimilată corăbiei lui Noe, prin care seminția umană a fost trecută din viață, prin moartea potopului, la o nouă viață. Și în creștinism biserica se compară cu corabia lui Noe și este protejată de crucea suferințelor lui Iisus Hristos.

Spațiul alocat acestui material nu ne permite să despicăm firul în patru, nici măcar să facem referiri cât de cât asupra fiecărui subiect, dar după parcurgerea întregului material, avem credința și convingerea că prezenta carte este gândită și lucrată la un nivel foarte înalt, absolut profesionist, iar prin apariția ei devine izvor și document chiar pentru preoții ce doresc să-și lărgescă orizontul profesional sau să-și aprofundeze cunoștințele în mai multe discipline teologice precum Dogmatica, Morala, Liturgica, Studiile

biblice (Noul și Vechiul Testament), I.B.U., I.B.O.R. ș.a., din fondul doctrinar al fiecărei materii regăsindu-se citate elemente importante. Ori dacă pentru preoți și teologi este o carte de doctrină, pentru cititorul profan este o reconfortantă sursă de meditație și recreare spirituală.

Fără să exagerăm, socotim că deși, de dimensiuni restrânse ca extensie sau volum, cartea este vastă prin varietatea conținutului și prin profunzimea ideilor cuprinse în răspunsurile date fiecărei întrebări.

Întreaga cartea este ca o cale pavată cu nestemate de cea mai bună calitate, care ne poartă pașii spre împărăția lui Dumnezeu. La fiecare răscruce, sau nou subiect adus în discuție este așezat câte un indicator pe care scrie „către împărăția lui Dumnezeu”. Toate drumurile sau tematicile, indiferent din ce direcție vin, ne conduc spre poarta raiului, iar tâlcuirea dată fiecărui subiect este atât de lină și de netedă încât pașii călătorului sau a cititorului care o parcurge, străbat cu mult spor acest drum cu final fericit.

Cartea mai prilejuiește un încântător popas de recreare și de reflecție asupra trecutului vieții noastre, dar mai ales asupra a ceea ce avem de făcut în viitorul nu prea îndepărtat, când fiecăruia ne apare tot mai clar și tot mai aproape tabloul propriului nostru apus de soare.

Altfel spus, cartea „Pe Cărarea Raiului”, deși abordează tematici teologice fundamentale, deci greoaie – care de-a lungul istoriei au solicitat intens cele mai luminate minți ale Bisericii (ierarhi, teologi, preoți, precum sfinții Nicolae, Atanasie,

Spiridon ș.a.), ca să pomenim doar câteva nume de mare notorietate ale veacului al IV-lea, cu contribuții hotărâtoare la finalizarea lucrărilor primului Sinod Ecumenic de la Niceea (325), trece cu notă maximă proba exigenței pe care orice autor și cartea sa o susțin în fața cititorului. Unele tematici comentate în prezenta carte, precum cele referitoare la Sfintele icoane, Sfânta Cruce, Maica Domnului, cu o pondere covârșitoare în cultul și doctrina bisericii noastre, au prilejuit de-a lungul istoriei nenumărate controverse.

Cartea nu este elaborată după documente stătute de arhivă, ci este un produs proaspăt, actual, conceput și elaborat în direct, la minut am putea spune, din inițiativa a doi foarte laborioși ostenitori în grădina Domnului și a Maicii Domnului. Este vorba despre Înalț Prea Sfințitul Ioan, Arhiepiscopul Covasnei și Harghitei și despre prof. dr. Luminița Cornea din Sfântu Gheorghe. Rezultatul respectivului dialog sau *CONVORBIRI*, se citește cu mare interes și se gustă cu multă plăcere, asemenea unui fruct delicios, proaspăt cules din livadă.

În concluzie vom sublinia și reține că volumul de față reprezintă, între altele, (și) o cronică grăitoare despre „starea Ortodoxiei și Românității” din Arcul Intracarpatic, la cumpăna dintre aceste secole și milenii creștine. o contribuție la cunoașterea istoriei celor două județe românești, căci autorii și protagoniștii ei sunt cât se poate de obiectivi și de echilibrați în acțiunile, activitățile, judecățile, atitudinile și realizările lor, așa cum îi stă bine

oricărui creștin și român, care emite opinii și concluzii, întemeiate pe reconstituirea faptelor și oferă explicații în măsură să aducă unele lămuriri necesare lumii, istoriei și societății românești, contemporane.

Așadar, cartea de față este de o imperioasă actualitate care invită la multă luciditate, discernământ și dreaptă socoteală. Este o lucrare foarte bogată, densă și în același timp concisă, cu care ar trebui să se întâlnească atât intelectualii cât și credincioșii țării și Bisericii noastre, în calitate de membri ai Ei, pentru a înțelege cât mai bine urmările și consecințele înstrăinării și izolării pentru acest popor, care astăzi, mai mult ca oricând, este chemat să-și asume destinul istoric al strămoșilor săi!...

În încheiere vom susține cu toată convingerea că prin publicarea acestor convorbiri duhovnicești cu un cunoscut, recunoscut și renumit ierarh și slujitor al Bisericii noastre, strămoșești și dreptmăritoare – Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Ioan Selejan din Carpați – căruia îi dorim, cu acest prilej aniversar, să aibă parte, în continuare, de mult spor și de multe împliniri duhovnicești, autoarea ne-a făcut un scump cadou sufletului și cugetului nostru, al cititorilor, pentru care îi mulțumim în mod deosebit, dorindu-i multă sănătate și mult succes, în continuare!...

Dr. Stelian Gomboș

Episcopul Lucian Mic, *Relațiile Bisericii Ortodoxe Române din Banat cu Biserica Ortodoxă Sârbă în a doua jumătate a secolului a XIX-lea*, Presa Universitară Clujeană/Editura Episcopiei/Caransebeșului, 2013, 403 pp.

Lucrarea de față intitulată, „Relațiile Bisericii Ortodoxe Române din Banat cu Biserica Ortodoxă Sârbă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea”, constituie teza de doctorat a Preasfântului Părinte Lucian Mic al Caransebeșului, susținută la Facultatea de Teologie din Craiova, la catedra de Istorie Bisericească Universală sub conducerea Pr. Prof. Dr. Constantin Pătuleau.

Preasfințitul Părinte Episcop Lucian, fiu al Banatului, trecând prin toate treptele ierarhice ale Bisericii Ortodoxe Române, cu multă dragoste scoate la lumină o serie de documente prețioase, care au contribuit la cunoașterea unor evenimente importante din viața celor două biserici surori.

Tema lucrării urmărește îndelungata stăpânire străină din Banat, precum cea turcească, austriacă și maghiară, ce a dus la apropierea popoarelor oprimate. Ultimele decizii ale secolului al XIX-lea, sunt marcate de lupta comună a românilor, sârbilor, precum și a altor popoare subjugate împotriva politicii de asuprire națională. În istoriografia românească cu privire la relațiile celor două biserici surori s-au scris relativ puține lucruri.

Preasfinția sa, după o minuțioasă cercetare în cele mai importante și prețioase Arhive din zona Banatului, evidențiază condițiile canonice și istorice care au determinat o bună relație dintre români și sârbi.

Pe lângă partea introductivă, Preasfinția Sa împarte lucrarea în opt capitole. Fiecare dintre acestea dezvoltă strâns relație dintre credincioșii celor două biserici surori.

În capitolul I, Preasfinția Sa urmărește în spațiu și timp pătrunderea creștinismului în ținuturile de Nord și de Sud, de-o parte și de alta a fluviului Dunărea. Imperiul Bizantin a avut o mare influență în păstrarea dreptei credinței ortodoxe cu specificul cultural al fiecărui popor. Așezarea sârbilor în Peninsula Balcanică, sub influența culturii bizantine a condus la convertirea lor la religia ortodoxă. Prin înființarea alfabetului chirilic, dar și prin scrierile fraților Chirii și Metodiului, pe bună dreptate pot fi considerați apostolii sârbilor. Prima Episcopie Sârbească este atestată la Rascia în secolul al IX-lea, după care a urmat înființarea Patriarhiei de Peci, care își întindea jurisdicția canonică și asupra unui mare teritoriu locuit de românii din Transilvania și Banat.

Capitolul al II-lea cuprinde viața economică, socială și politică în secolul al XIX-lea pe tot parcursul ei până la Revoluția burgheză-democratică din anul 1848, care a marcat și lupta de emancipare bisericească și națională. Un rol hotărâtor l-a avut Episcopul Andrei Șaguna de la Sibiu, care a militat pentru ieșirea bisericii românești din Ardeal și Banat de sub jurisdicția ierarhiei sârbe. În componența Mitropoliei Ardealului, înființată în anul 1865, intra și reînființarea Episcopiei Caransebeșului în același an, la care se mai adăuga și Episcopia Aradului. Capitolul al treilea, prezintă etapele de colonizare a sârbilor în Banat începând cu secolul al XH-lea. Despre emigrarea organizată a sârbilor

în teritoriile dintre Mureș, Tisa și Dunăre, există mărturii certe în izvoare atât sârbe, cât și maghiare.

Capitolul al patrulea, tratează reînființarea Episcopiei Caransebeșului și rolul pe care l-au avut marile personalități atât politice, cât și culturale la înfăptuirea acestui măreț ideal național bisericesc.

Capitolul al cincilea prezintă succint dorința românilor din Imperiul austriac de a se despărți de ierarhia sârbească, în urma sinodului ce s-a ținut în ziua de 4 august 1864 la Karlowitz, oraș care la cea vreme era capitala Ortodoxiei din Imperiul Austriac. Prioritatea ținerii acestui sinod l-a avut mai întâi alegerea noului patriarh sârb în locul lui Iosif Raiacici, decedat la 1 decembrie 1861, al cărui mormânt se află până azi în Catedrala din Karlowitz. Lucrările sinodului de la Karlowitz din 1864-1865 au fost prezidate de generalul-maior, baronul Iosif Filipovici de Philipsberg, în calitate de comisar. La sinod au mai participat Andrei Șaguna al Ardealului, Arsenie Stoicovici al Budei, Emiliani Kenghelați al Vârșetului, Procopie Ivacicovici al Aradului, Ștefan Cnezevici al Dalmației, Nicanor Gruic, arhiereu vicar al diecezei Pacrațiului și arhimandritul de Bercin Lucian Nicolaievici. Pe lângă alegerea noului patriarh în persoana lui Samuil Mașirevici, care a avut loc în ziua de 25 iunie 1864 la Karlowitz, delegația românilor solicita restaurarea ierarhică avută înainte de anul 1700. Se mai solicita ca românii și Biserica Orientală să aibă o poziție conformă cu canoanele și să fie egală cu sârbii, drept de a avea o autonomie a afacerilor bisericești și școlare.

Cu toată opoziția reprezentanților bisericii sârbe, cauza Bisericii Românești a fost susținută și de

împăratul Austriei Franz Iosef I (1848-1916). Acesta a promis reînființarea Mitropoliei atât în 25 septembrie 1860, precum și în anul 1863, lucru care nu s-a putut îndeplini. Lucrările sinodului s-au încheiat cu încrederea în împărat care între timp v-a găsi soluția cea mai bună.

În Pastorală de Crăciun, Sf. Mitropolit Andrei Șaguna anunța credincioșii Bisericii Ortodoxe Române din Ardeal și Banat, că prin hotărârea din 24 decembrie 1864, luată de împăratul Franz Iosef, se restabilește înființarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei. La această hotărâre, episcopul Andrei Șaguna era desemnat ca arhiepiscop și mitropolit al românilor greco-răsăriteni din Ardeal și Ungaria. Tot acum se reînființează și Episcopia Caransebeșului, care împreună cu Episcopia Aradului făceau parte din jurisdicția canonică a Mitropoliei Ardealului.

Capitolul VI - tratează prezența mănăstirilor românești și sârbești din Banat precum și separarea lor, ca urmare a neînțelegerilor dintre cele două biserici ce s-au disputat mulți ani prin celebrul proces al mănăstirilor.

Capitolul VII - reprezintă consecințele sinodului de la Karlowitz, ce au condus la reînființarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei cu cele două episcopii sufragane Arad și Caransebeș. Spre deosebire de Episcopia Aradului, care avea o vechime mai mare, reînființarea Episcopiei Caransebeșului posedă un teritoriu mult mai mare învecinat cu spațiul sârbesc; datorită acestei situații au avut loc mai multe dispute.

Capitolul VIII - prezintă un scurt istoric al Mitropoliei Karlowitzului asupra episcopiiilor sufragane Timișoara și Vârșeț. În bună parte, Biserica Română și cea Sârbă de pe

teritoriul României s-au încadrat în limitele legislative canonice oferite de politica Imperiului Habsburgic până în anul 1867 odată cu încheierea pactului dualist austro-ungar. Toată această perioadă până la înființarea României Mari de la 1 decembrie 1918, dorința românilor s-a manifestat pentru autonomie bisericească, păstrarea limbii române în biserică și școală.

După cum observăm, ortodoxia în Banat a fost reprezentată de națiunile române și sârbe. Deși națiunea română a fost mult mai numeroasă, trecereapopoarelor migratoare, precum și stabilirea sârbilor în Balcani, o dată cu creștinarea lor în spiritul toleranței celor două popoare, au trăit în deplină armonie. Condițiile istorice de la începutul secolului al XVII-lea au făcut ca românii din Banat, deși au avut o organizare mult mai veche, să intre în componența bisericii sârbe „diploma emisă de împăratul Leopold I în 21 august 1690“, a acordat o serie de drepturi Bisericii Sârbe în detrimentul celei românești.

Cele două biserici, române și sârbe, au păstrat dreapta credință ortodoxă cu toate vicisitudinile istorice prin care au trebuit să treacă. Din sânul lor au rezultat mitropoliți, episcopi, preoți, dascăli și alte elite culturale, care prin exemplele vieții lor și cu mult curaj au păstrat nealterată ortodoxia comună celor două popoare. Pe lângă alte obiective lămurite de Preasfințitul Părinte Dr. Lucian Mic al Caransebeșului, lucrarea sa are un rol primordial cu privire la bunele relații de colaborare dintre ierarhi, preoți și credincioșii celor două națiuni diferite.

Și pe această cale ne bucurăm și felicităm osteneala, răbdarea și perseverența Preasfinției Sale la elaborarea acestei mărețe lucrări. Cartea

Preasfinției Sale, de certă valoare științifică, documentară, ne oferă un material atât de prețios și necesar în cunoașterea trecutului celor două biserici surori.

Preot dr. Constantin Cilibia

Acatistier, Editura „Partoș”, Timișoara, 2010, 600 pp.

În recenzia de față, avem în vedere textul acestui bogat acatistier, o carte prefațată de regretatul mitropolit Nicolae și apărută în condiții tipografice deosebite; de aceea merită toată atenția noastră. Remarcile, pe care le vom face, vor fi utile – zicem noi – în cazul unei reeditări fie la Timișoara, fie în alte centre eparhiale.

În pag. 5 (mijloc), *Ghețimani* se va citi Ghetsimani. *Buna Vestire* (p.7 etc.) se scrie, în actualitate, cu cratimă la mijloc. Pluralul de la „greșeală” nu este „greșale” (aceeași p.7, r. 5 de jos), ci *greșeli*. Cum am notat și altădată (ultima oară în „Analele Universității de Vest, Seria teologie”, 18 /2012, pp.17-26), prea des se întâlnește termenul „slavă” (tot p.7 *et passim*) și prea puțin „mărire”, cuvânt moștenit, deși a fost folosit de mitropolitul Antim Ivireanul, iar mai nou de regretatul Părinte acad. Dumitru Stăniloae, în Explicarea Liturghiei. De altminteri, și în edițiile mai vechi ale Liturghierului românesc se putea observa – la începutul Sf.Liturghii, în câteva locuri – sintagma *mărire*, înlocuită cu prilejul unei ediții mai noi, cu *slavă*.

Limba română contemporană (bisericească) ar trebui să renunțe - măcar în parte - la arhaismul întru, întrebuițat exagerat îndeosebi în Crez: „Cred

întru unul...” (p.8). Pentru frumusețea limbajului liturgic, vom rosti prin urmare: „Cred în unul...” (cum a procedat și reputatul patrolog I.G.Coman, în *Patrologie*, vol.I, EIBMBOR, București 1984, pp.88-89). Apoi, expresia „sobornicească și apostolească Biserică” (p.9) se va transforma - evident, cu aprobarea Sf.Sinod - într-o sintagmă mai aproape de original: „ortodoxă și apostolică Biserică” (a se vedea vol. „Credința ortodoxă”, Ed. Arhidiecezană, Iași 1996, p.140; D.Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, II, București 1997, pp.188 și 191, n.123). De asemenea în p.9 (la mijloc), vocabula „arhistrateg” trebuie schimbată cu „arhanghel”, arhistrateg nefiind Gavriil, ci Mihail – prin excelență - , cel zugrăvit întotdeauna cu sabia de foc în mână. Mai jos (rândul 11), vorba „neîmpreună”, privitoare la Maica Domnului, se va înlocui cu un eufemism de genul *fecioară*. Și mai jos (r.5 și 7), prepoziția *fară* se va citi *fără* (nu e unica eroare de tipar; să se vadă și paginile ulterioare, mai ales 121-132).

E întrucâtva jenant, relativ la zămislirea Mântuitorului din Preacurata, să psalmodiem construcția „fără de sămânță” (p.10, r.6 de jos); mai curând vom zice: în chip suprafiresc. Pe urmă, Condacul din p.16, pentru claritate, va urma (la începutul său) topica aceasta: *Apărătoare Doamnă, Născătoare de Dumnezeu, izbăvind-ne din nevoi – pentru biruință – noi, robii tăi, îți aducem mulțumiri...* „Mai”, dinaintea termenului „întâistătorul” (p.17, r.2 de sus și p.99, r.8 de sus), fiind în plus se va omite. După aceea, închinătorii Pruncului divin de la Crăciun n-au fost tocmai *filozofi* (p.20, Condac 6), ci magi. La Icosul

al 7-lea (p.21), „fără sămânță” - de data aceasta - se va înlocui cu *feciorelnic*. Jos (rândul 2), pentru eleganța limbii, în locul „Judecătorului celui drept”, vom zice: *dreptului Judecător*. Și expresiei „fără de sămânță” (din „cămara nunții celei fără de sămânță”; p.24, r.6 de sus) îi vom găsi, iarăși, un echivalent acceptabil: *neprihănite*. La Condacul al 11-lea, „mulțimea milelor Tale celor multe” (tot p.24) se va prescurta, adaosul „celor multe” nemaifiind necesar. Călugării având atributul de *cuvioși*, „lauda[...] preoților celor cuvioși” va fi adaptată astfel : „lauda [...] cucernicilor preoți” (ca în p.370).

Denumirea „sobor” (din p.36 etc.) e recomandabil a se înlocui pretutindeni cu cuvântul *sinod*, acesta fiind pe înțelesul tuturor. *Biserica* însăși (din pp.100, r.2 de sus, și 102, r.3 de jos; două situații speciale) se va înlocui cu *casa* sau *lăcașul*. „Prooroc”(p.104, Icosul 9) apare, în zilele noastre, cu un singur *o*. Neîndoielnic, *Ana* nu are „nume de împărăteasă” (p.105), semnificația numelui său fiind alta (Christian Ionescu, *Mică enciclopedie onomastică*, Ed.Enciclopedică română, București 1975, *sub voce*). Locuțiunea „fetei lui Faraon” (Icosul 2, p.122) se va scrie corect: „fetei faraonului”, iar Atosul (p.123 etc.) – *Athos*.

„Sfântul Romano, dulce cântătorul” (p.139, Condacul 6) sugerăm a se reda în acest fel: *Sfântul Roman - plăcutul Melod*; să se vadă, în acest context, și I.Kourembeles, *Viziunea teologică a Sf. Roman Melodul*, trad., Iași 2013. „Preacântată” (p.145, Condacul 13), privind pe Fecioara Maria, nu e un epitet corespunzător; mai nimerit ar fi apelativul „mult-lăudată”. *Parascheva* (p.148 etc.) - venind acest antroponim la români

prin filieră slavă - o pronunțăm *Paraschiva* (C.Ionescu, *op.cit.*,p.230). Totuși, în p.510, r.4 de jos, este trecută ca Paraschiva.

Cu privire la Cuviosul Sofronie de la Cioara, citim unele ca acestea: „ai fost aruncat [...] în temnița Bobâlna” (p.163, Icosul 5); vom reface construcția lingvistică așa: „ai fost închis [...] în satul Bobâlna” (cf. Pr. prof. dr. M. Păcurariu, *Sfinți daco-romani și români*, ed.4, Ed. Basilica, București 2013, p.257). Propunem, în continuare, ca acatistul Sfântului Dimitrie (p.173 și urm.) să se restructureze aproape complet, acest martir nefiind ofițer superior, ci doar diacon (bibliografie și fundamentare la Pr.prof.Ene Braniște, *Liturgica generală*, ed.2, București 1993,p.222 și n.10; V.Muntean, *Scrisori teologice și istorice*, Caransebeș 2012, pp.68-75). Leontie (pp.180-181) nu poate fi numit *boier*, din moment ce a funcționat ca *prefect*. Mai mult decât atât, Sf.Dimitrie, amintit *supra*, nu a posedat vreun „giulgiu” (p.181, Icosul 10).

Sf.Dimitrie cel Nou nu era din Basarabi (p.185, r.3 de sus), ci din Basarabov- Bulgaria (M.Păcurariu, *op.cit.*,p.328). „Unire” (din p.193, Condacul 12) va trebui să se prefacă în *unitate* (se are în vedere unitatea Bisericii). Trăind în epoca post-slavonă din istoria Bisericii românești, nu mai putem fi de acord cu formularea de tipul „mai-marii voievozi”, în legătură cu Mihail și Gavriil (p.195); vom pronunța simplu: arhanghelii Mihail și Gavriil. *Og* nu a fost împărat (p.197), ci doar un rege.

La rândul său, David nu era împărat (p.222, Icosul 5), ci rege. Nu se spune „latura Decapolei” (p.239, r.2 de jos), ci *latura Decapolei* (de la Decapole);

în p. ʸ ε ʳ, r. ʸ de sus, în loc de Decapolia, vom introduce la fel precizarea: în ținutul *Decapolei*. „Valahia” (pp.243,341 etc.) o vom metamorfoza just în Țara Românească; străinii ne numeau pe timpuri *vlahi, valahi, olahi*, pe când noi neconținut ne spuneam *români*. Cuvântul „părtinitor”, pe lângă Dumnezeu (p.245, r.2 de sus), va ceda locul lui *ocrotitor, sprijinitor*, întrucât Dumnezeu nu poate fi apreciat ca părtinitor! Târnov (pp.305 și 313) îl vom citi Târnovo. Apoi, controversatul personaj legendar Radu Negru-vodă (pp.310-311) nu-și are locul în acatistul respectiv (vezi și M.Păcurariu, *op.cit.*, p.323).

Constanție (p.321, Condacul 9) obișnuit se citește *Constanțiu*. „Preatare” (din p.334, r.3 de sus) se va substitui cu „foarte tare”. Mănăstirea Tismana nu a fost *lavră* (p.337 etc.), adică o mare mănăstire. Și-apoi, Sf.Nicodim n-a trecut din Serbia în Țara Românească pe la Orăștie (p.339, Icosul 4). La Tismana n-au viețuit o „mulțime de ucenici” (p.341, Icosul 6), ci numai 12 (V.Muntean, *Byzantium and the Romanians*, EIBMO, București 2009, p.123). Evident că Sf.Nicodim n-a fost nici el „părtinitor” al săracilor (p.345, Icosul 12), ci sprijinitor sau protector al lor.

Sf.Vasile cel Mare n-avea cum să înfrunte ca și cleric, ca reprezentant al Bisericii, pe Iulian Apostatul (p.357, Icosul 3; încă p.387, Condacul 2), el fiind hirotonit preot abia în anul 364, când deja împăratul în cauză era mort. Alt imperator, Valent (Icosul 4, p.358, și nu numai), normal trebuia să apară ca *Valens*; pe acesta cu adevărat l-a înfruntat Marele Vasile. Structura pleonastică „să cântăm[...] cântare lui Dumnezeu” (p.365, Condacul 13) se

va modifica astfel: să înălțăm [...] cântare lui Dumnezeu.

Sf.Ioan Hrisostomul nu a fost patriarh al Constantinopolului (p.390), ci doar arhiepiscop. Cacofonia „ca cleric” (din aceeași p.390, Condacul 5) va fi înlăturată prin inserarea unui și. Pag.398 (Icosul 11), legat de Sf.Grigorie Teologul, cuprinde câteva inadvertențe: el a ocupat scaunul arhiepiscopal (nu „patriarhal”) din Constantinopol nu 12 ani, ci numai 2, și nu a trecut la Domnul la 80 de ani, ci în jur de 60 de ani (cf.C.Voicu, N.Dumitrașcu, *Patrologie*, București 2004, p.178; R.Rus, *Dicționar enciclopedic de literatură creștină din primul mileniu*, București 2003, p.317). Apoi expresia „la moșia ta Arianz” ar trebui modificată; mai potrivit este să se spună că vestitul teologhisitor, Sf.Grigorie de Nazianz, s-a retras la *casa* (sau proprietatea) lui din Arianz. Locul de exil al Sf. Ioan Hrisostom, *Comane* (din p.400, r.7 de jos), se va citi: *Komana Pontului*, întrucât și românii au câteva localități numite Comana.

Sf.Calinic Cernicanul n-a fost „arhipăstorul Olteniei” (p.421, r.3 de jos), ci numai episcopul Râmnicului; arhipăstor era altul. Nici Cernica nu era „lavră” (p.426, Condacul 10), adică un mare așezământ monastic, ci o mănăstire obișnuită. *Bălgradul* (p.442, r.1 de jos *et passim*) e bine să apară ca Alba Iulia, spre a se evita confundarea cu Belgradul sârbesc. Nu e corect să spunem Ioan *Valahul* (p.452), ci Ioan Românul (M.Păcurariu, *op.cit.*, p.227); el s-a născut pe pământ românesc. În loc de Țarigrad (p.456, r.11 de sus) vom scrie Constantinopol. Maxenție (din p.464, Icosul 1) este de fapt Maxențiu. Sf.Constantin cel Mare nu s-a îmbolnăvit vreodată de lepră

(p.465, r.1 de sus); e o informație falsă din punct de vedere istoric.

Expresia „inimă zdrobită” (din p.482, Icosul 7) o vom retipări în forma aceasta : „inimă îndurerată” ; vezi și Al.Elian, *Sf.Nicodim Aghioritul: Carte foarte folositoare de suflet*, Timișoara 1986, p.168 . „Trapezunda” (p.489, r.4 de jos) se va îndrepta ori ca Trapezunt, ori ca Trebizonda. Ahab (p.529, Icosul 2) nu a fost împărat, ci numai rege; nici Isabela-împărăteasă (p.531, Condacul 5). La fel, Ohozia nu a împărășit (p.534, Icosul 8). Alexandru, pe urmă, nu a păstorit ca patriarh constantinopolitan (p.565), ci exclusiv ca arhiepiscop; patriarhatul apare mai târziu. În sfârșit, Sf.Fecioară Maria nu s-a deplasat „la munte” (p.580), ci în așezarea Orini, la 6 km vest de Ierusalim.

Sperăm ca rectificările de mai sus să ajute la reeditarea cât mai mulțumitoare a acestei căutate cărți de rugăciune.

Preot prof. dr. Vasile Muntean

Molitfelnic, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă , București 2013, 828 pp.

Cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Dr. Daniel, a apărut recent acest frumos și cuprinzător Molitfelnic. Precum subliniază și Întâistătătorul Bisericii noastre, în *Cuvântul-înainte*, avem de-a face într-adevăr cu o ediție amplificată, “înnoită în limbaj și cu o ținută grafică superioară”, încât va fi de un real folos atât clerului, cât și învățăceilor în ale Teologiei. Molitfelnicul de față, cum era de așteptat, cuprinde tipicul

Tainelor și al ierurgiilor, plus alte rânduieli și rugăciuni din cele mai diversificate. În rândurile următoare, să ne fie permis a opera unele îndreptări în vederea perfecționării volumului prezent, ce va fi reimprimat cu siguranță nu peste multă vreme.

La Rugăciunea Domnească, în ce privește *pâinea*, nu optăm pentru expresia „spre ființă” (p.10), ci pentru aceea cu care ne-am obișnuit: „cea de toate zilele”. Astfel au tradus și teologii occidentali în limbile germană, franceză sau engleză, așa a tradus și regretatul mitropolit Bartolomeu Anania (*Noul Testament comentat*, București 1995, p.11, n.1, cu argument), la fel Profesorul de pioasă memorie Alexandru Elian (în *Mărturisirea de credință a Bisericii ortodoxe-1642*, București 1981, p.119). Doar Sf.Evanghelist Luca (în cap. XI, stih 3) spune limpede că cerem această pâine – în sens material - „în fiecare zi”. Firește, Cuminecătura nu o ia creștinul zilnic. În finalul rugăciunii „Tatăl nostru”, cuvântul *viclean* (p.10) nu redă cu precizie grecescul *poniros* ce semnifică *rău* (vezi vol.„Credința ortodoxă”, Ed. Arhiecezană, Iași 1996, pp. 224-226) .

În cadrul altei rugăciuni (de la Botez, p.21), „lumina simțitoare” propunem a se corija în „lumina firească” (sau naturală), iar „cea înțelegătoare” în „cea suprafirească”, prin ultima înțelegându-se *lumina lui Hristos*. La „Acum liberează...” (p.24, sus), „descoperirea neamurilor” este necesar a se înlocui cu „*luminarea* neamurilor”; în acest chip au tâlcuit textul cu pricina și specialiștii din Apus. *Descoperirea* – aici – e un nonsens.

Locuțiunea „sobornicească și apostolească Biserică” (pp.35, 41 și 67) se

va substitui – firește, după aprobarea forului competent - cu alta mai exactă: „ortodoxă și apostolică Biserică” (cf. *Credința ortodoxă* cit..p.140; Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, II, EIBMBOR, București 1997, pp.188 și 191, n.123). După aceea, în loc de „unirea tuturor” (p.38) vom zice „unitatea tuturor”, nefiind vorba aici de țelurile unificatoare ale Mișcării ecumenice, ci de coeziunea din sânul Ortodoxiei. În p.39, verbul *Apără* se va transforma în *sprijinește*, sau *ajută*, cum de altfel a tradus și Mitropolitul Dosoftei; *apără* este sinonim cu *păzește* din finalul ecteniei, așa că putem renunța ușor la el. Versiunea engleză are cu temei – la locul respectiv – *Help us*, deoarece în elină există *antilabou/antilavu*.

Dezacordul gramatical din p.49 (încheierea Evangheliei după Matei, pericopa de la Botez) îl vom înlătura, revenind la textul consacrat (*botezându-le*, nu *botezându-i*), reproduș totuși în paginile 326 și 333. David, apoi, nu a fost împărat (p.53, r.2 de sus), ci numai rege. Tălmăcirea din p. 97, r.2 de jos, anume „poporul care stă înaintea”, nu satisface; mai potrivit, mai logic, ar fi să rostim: poporul aici de față. Îngerul *odigos* (în elină) nu înseamnă „îndreptător” (p.99), ci *călăuzitor*, iar „sfârșitul neînfruntat” îl vom lectura mai fireșc: sfârșit *nu rușinat*, sau *neînjosit* (grec. *anepaisynta*, în engleză *unshamed*). În aceeași pagină, provocarea Rugăciunii Domnești cu sintagma „Dumnezeu-Tatăl cel ceresc” nu e mai precisă decât cea anterioară, îndătinată; și Liturgia ortodoxă în engleză are pe *Father* după „the heavenly God”.

Formula de la Maslu, anume „zdrobirile sufletelor și ale trupurilor” (din

Rugăciunea sfințirii untdelemnului, p.137), am putea s-o ajustăm și să zicem în loc de „zdrobiri”: *dureri, zbuciume* sau *chinuri*; vezi și Al.Elian, *Sf.Nicodim Aghioritul - Carte foarte folositoare de suflet*, Timișoara 1986, p.168, unde este comentat termenul *syntribe/sintrivi* = lat. *contritio*. În p.138 (la mijloc) lipsește numele Sf. Nicolae, când este amintită Mira Lichiei. În subsidiar, în aceeași pagină, Sf. Dimitrie nu mai trebuie privit ca militar, ci doar ca diacon-mucenic (bibliografie și argumentare la Ene Braniște, *Liturgica generală*, ed.2, București 1993, p.222 și n.10; V.Muntean, *Scrieri teologice și istorice*, Caransebeș 2012, pp.68-75).

Talaleu (pp.144,197,404 și 427) realmente se chema *Taleleu* (grec. *Talelaios*). Pe urmă, Zaheu nu pur și simplu *stând* (pp.146 și 412) a făgăduit Domnului că va fi milostiv, ci *stând* - sau rămânând - în picioare, cum indică și originalul elin (*statheis*, de la *istemi*). În p. 152 (r.3 de sus) s-ar cuveni să arătăm, referitor la soacra lui Petru, că a fost *cuprinsă*, nu „aprinșă de friguri” sau (în limbaj modern) având febră. În p.160 citim că Iisus „s-a dus prin părțile Tirului[...]”, iar „o femeie cananeiană, din acele ținuturi, ieșind striga, zicând...” Tălcuirea exactă este următoarea: „Și ieșind de acolo, Iisus s-a dus în părțile Tirului[...], iar o femeie canaaneană ieșind din acele hotare, striga zicând...” (vezi minunata erminie hrisostomică, reprodușă de Părintele V.Mihoc, *Predici exegetice la duminicile de peste an*, Sibiu 2001, p.142).

Verhovnicul Petru (din p.165, r.12 de jos) trebuie eludat, întrucât promovează – chiar în spațiu ortodox ! – însuși primatul papal. În sfera pomenirilor, mai românește ar suna:

„Cu duhurile dreptilor care s-au săvârșit...”, decât „... celor ce s-au săvârșit” (pp.266 și 420). În fine, în p.786, începutul apolisului de la Rusalii: „Cel ce din sânurile Tatălui, deșertându-Se pe Sine...”, se va restructura în acest mod: „...smerindu-Se...” (cf. D.Stăniloae, op.cit.,II, p. 46: „Numai Dumnezeu-Cuvântul S-a smerit prin întrupare”, subliniază neîntrecutul dogmatist). Despre umilirea sau smerirea cu pricina au cugetat destui teologi din Est, de-a lungul timpului.

Credem că îndreptările de mai sus vor sprijini reparația cât mai satisfăcătoare a acestei valoroase cărți.

Preot prof. dr. Vasile Muntean

Mirel Bănică, *Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană*, Editura Polirom, București, 2014, 432 pp.

Motto: „Mirel Bănică ne-a dat un cuprinzător și emoționant portret colectiv al pelerinilor români creștin-ortodocși din România ultimilor ani. Bibliografia despre pelerinaje se îmbogățește cu o lucrare solidă de antropologie a practicilor religioase, construită ca un documentar riguros al observației participative, completată de o secțiune teoretică asumat introductivă, dar în care întâlnim destule pasaje analitice utile și întrezărim reflecțiile viitoare”, scrie Sorin Antohi - istoric al ideilor, eseist, traducător și editor - în postfața volumului „Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană”.

Mirel Bănică s-a născut în anul 1971 în localitatea Ianca, județul Brăila, fiind Doctor în științe politice a Universității din Geneva, Elveția, 2004. Domenii de specializare: sociologia memoriei, sociologia religiilor, geopolitică. A făcut stagii de specializare la Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales (EHESS), Paris, și Universitatea Laval, Canada, între anii 2005 și 2006. Colaborator permanent al revistei Dilema Veche, București. Articole publicate în revistele 22, Sfera Politicii, Observator Cultural, Courier International (Paris) etc. În momentul de față este Cercetător Științific în cadrul Institutului de Istorie a Religiilor de la Academia Română.

Cercetătorul și Sociologul Mirel Bănică a publicat, la capătul a cinci ani de studiu, prima lucrare științifică din România referitoare la pelerinajele ortodoxe, intitulată „Nevoie de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană”.

Mirel Bănică în vârstă de 43 de ani, membru al Institutului de Istorie a Religiilor din cadrul Academiei Române, a decis în urmă cu șase ani să studieze pe îndelete pelerinajul la sfintele moaște, un fenomen care, la vremea respectivă, creștea în intensitate și stârnea adevărate furtuni mediatice.

A trecut de atunci prin 24 de pelerinaje individuale și două de grup, la mănăstiri din Dobrogea, din împrejurimile Bucureștiului, de la Iași, Suceava sau Nicula, și a realizat studii de teren din discuții cu persoane implicate direct și indirect în organizarea pelerinajului, preoți, jurnaliști, forțe de ordine, pompieri, comercianți de obiecte religioase și pelerini.

Rezultatele cercetării socio-antropologice complexe se găsesc într-o carte intitulată „*Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană*“, Una dintre concluziile cărții este că pelerinajul catolic „înseamnă drumul“, iar la cel ortodox, „comprimat spațial și temporal, ceea ce contează este așteptarea“. Ideea este că pelerinii, dacă ajung la un astfel de eveniment religios și nu au parte de rând, se simt neîmpliniți.

Sociologul și Cercetătorul Mirel Bănică a descoperit că, la unele pelerinaje mai mici, precum cele de la Curtea de Argeș sau Suceava, jandarmii îngustează intenționat rândul, cu garduri metalice. „Uneori, oamenii stau o oră la rând, se bucură că au scăpat repede, dar simt că le lipsește ceva, că ritualul n-a fost performat complet. Din acest motiv, foarte mulți se întorc din nou la rând“, ne-a explicat cercetătorul, brăilean la origine, una dintre concluziile studiului.

O specie foarte aparte descrisă în carte sunt pelerinii care iau proba așteptării (frigul, foamea) în sensul de dezvoltare personală. „Am întâlnit oameni care lucrează în corporații, care mi-au spus „Eu am un coach fizic și unul spiritual, care mi-a spus că trebuie să mă duc la pelerinaj ca să mă construiesc interior“. Este un bricolaj excepțional între cel mai avansat limbaj al dezvoltării personale și limbajul spiritual al așteptării. Pelerinajul presupune un efort de asceză, și fizică și psihică“, mai spune Domnul Mirel Bănică.

Volumul „*Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană*“ se concentrează pe pelerinajul de la Iași și încearcă să descrie un fenomen care ilustrează foarte bine vremurile actuale, este de

păreră autorul. „Este vorba despre niște oameni care-și caută o cale, generația care are acum 60-70 de ani, oameni care au trăit preponderent sub comunism, au ieșit la pensie, unii dintre ei au și puțini bani și vor să facă acest pelerinaj. Pentru pelerinul care pleacă din sat este excursia anuală. Ei nu se duc în Grecia, Bulgaria, Spania la plajă. Asta este modalitatea lor de-a face turism. De multe ori mi-au spus pelerinele-femei că mai scapă și ele de bărbat. Pelerinajele dau dependență. Dacă te simți bine la o nuntă pentru că-ți place să dansezi, te duci și la a doua, la a treia“, a precizat Cercetătorul brăilean Mirel Bănică.

Domnul Mirel Bănică a mai descoperit că, în accepțiunea majorității pelerinilor, în jurul datei de 14 octombrie încercătura sacrală este mai mare, iar posibilitatea de a se înfăptui miracolul este mai mare. „Sunt oameni care vor miracol într-o lume în care nimic nu-i mai uimește, nimic nu-i mai motivează. Sunt oameni care au probleme foarte grave cauzate de migrație. Am văzut scene în pelerinaj, când omul ajuns la raclă a spus „Mamă, am ajuns, se gândește mama la tine!““, a mai spus Sociologul Mirel Bănică.

Sociologul Mirel Bănică crede că Biserica nu controlează fenomenul pelerinajului, ci plecarea în pelerinaj este o decizie 100% individuală: „Biserica este clar că are rețete financiare importante din pelerinaj. Așa a fost dintotdeauna. Este unul dintre motivele pentru care pelerinajele au subzistat. Ce se întâmplă cu acești bani, câți sunt, este o mare necunoscută. Care este destinația lor, la fel, s-a întrebat presa. Pe mine nu m-a interesat foarte mult. Ce-am putut vedea este că oamenii care dau bani,

fie că este vorba de domnul procuror, fie de Aneta Todirașcu din Văscăuții din Deal, nu simt că dau banii bisericii. Ei fac un schimb informal cu divinitatea pe care n-o pot vedea. Ei răsplătesc serviciile Divinității“.

Studiul (volumul) acesta mai constată că pelerinii îi disprețuiesc pe politicieni. „Pelerinii din rând nu-i iubesc pe politicieni. Nu iubesc prezența lor acolo, în momentul acela, pentru că rândul se blochează, iar timpul de așteptare este mai mare. Cei care-și închipuie că, prin simpla lor prezență acolo, vor fi și acceptați și percepuți ca fiind mai credincioși, se înșeală“, adaugă Cercetătorul Creștin Mirel Bănică.

„Pelerinajul este un ritual. Rolul lui este de a reporni viața, de a pune viața pe făgașul rural. Pentru pelerinii rurali, Sfânta Parascheva este un punct bine fixat în viața lor, care le spune că am trecut și prin asta, putem intra în iarnă liniștiți. Omul modern nu mai trăiește în ritmul acesta“...

În altă ordine de idei, Cercetătorul Mirel Bănică recunoaște și afirmă că „unul dintre capitolele cărții mele despre pelerinaj – *„Nevoia de miracol. Fenomenul pelerinajelor în România contemporană”*, este unul de *mediologie*: relația dintre *mass-media* și pelerinaj. „Omul modern este avid de consum de sacru“, o spune Michel Meslin, un mare specialist francez al istoriei religiilor. Afirmăția se referă nu numai la pelerinaje, ci și la viața monahală, la scandalurile bisericesti etc. Ei bine, televiziunile au o pasiune teribilă de a prezenta din pelerinaje doar îmbulzeala, doar scandalul, doar isteria asociată. Eu am simțit instinctiv că nu e așa, unul dintre motivele care m-au împins să aleg acest subiect. Pentru

presă, pelerinajele sunt o temă extrem de generoasă. Ai o mulțime de chipuri, ai oboseală, ai atitudini dintre cele mai diferite, ai nebuni cu iz mistic, ai oameni în rugăciune, scene de posesiune veritabilă, ai chipuri curate, frumoase – este o mană cerească. Apoi pelerinajele sunt un foarte bun barometru al felului în care *mass-media* și noi ne raportăm la fenomenul religios, care este un fenomen de o mare complexitate, repet. Și în cazul ăsta, cel mai simplu, ca om de presă, este să mergi fie pe stereotipuri, fie pe caricatural. Sau pe tenta pietistă, ochi înlăcrimați și mâini frânte de durere, o temă care pe mine personal mă deranjează, pentru că Ortodoxia românească nu a apreciat niciodată pietismul dulceag, cu iz de seminar catolic de secol XIX. Nici un credincios însă nu va refuza camera de filmat, chiar dacă știe că îl va manipula. Și asta pentru că orice pelerin are mândria de a spune că a fost acolo și vrea să o demonstreze celor de acasă. Și astfel televiziunea joacă rolul unei autentificări a prezenței lor acolo. Pare paradoxal, dar chiar așa este. Pe de altă parte, oamenii dezaprobă politica televiziunilor de a lucra pe stereotipuri și pe generalități grosiere. În plus, nu poți comunica sentimentul religios profund prin *mass-media*, asta este părerea mea”...

Dr. Stelian Gomboș